



Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi
International Journal of Teaching Turkish as a Foreign Language

Geliş/Received: 22.03.2024 Kabul/Accepted: 17.05.2024

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Yabancı Dilde Yazılmış Türkçe Dil Öğretimi Kitaplarında Nasrettin Hoca Fıkraları*

Ayşe AFACAN SÜĞÜMLÜ^a

^a Dr., Ordu Üniversitesi, Ordu, TÜRKİYE, afacan__11@hotmail.com

ORCID ID : 0000-0002-6772-9598

Öz: Yabancılara Türkçe öğretiminde metin seçimi önemli olduğundan metin seçiminde ilgi çekici, merak uyandırıcı, dile alışırken öğrenciyi yormayan ve akılda kalıcı metinler ile çalışmak öğrencinin dile ilgisini de arttırır. Bu yüzden bu çalışmada, yabancılara Türkçe öğretiminde fıkra türü seçilmiş olup bu türün günümüzde yabancılara Türkçe öğretimi metin kaynaklarını da destekleyeceği düşünülmektedir. Bu bağlamda dünyaca tanınan Nasrettin Hoca fıkralarına tarihi bir dönem aralığından bakılmıştır. Çalışma; tarihsel, karşılaştırma, inceleme-değerlendirme ve sınıflandırma yöntemleri çerçevesinde yürütülmüş ve belirtilen yöntemler sayesinde bulgular elde edilmiştir. Araştırmanın verileri, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi ile elde edilmiştir. Çalışma, yaklaşık yüz yıllık bir zaman diliminde yabancı dilde yazılmış 50 Türkçe dil öğretimi kitabının incelenmesi ile hazırlanmıştır. Bu kitaplardan Nasrettin Hoca fıkralarına yer veren kitaplar taranarak hangi fıkraların yer aldığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın sonunda Nasrettin Hoca fıkralarına yer veren kitapların benzerlik gösterip göstermediği hangi konular üzerinde durduğu, uzun ya da kısa oluşu gibi değerlendirmelere gidilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yabancılara Türkçe öğretimi, metin seçimi, fıkra, Nasrettin Hoca.

* 1.Çalışma 01-03 Mart 2024 tarihlerinde düzenlenen 9. Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi Kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

2.Bu çalışma 2024 yılında Pegem Akademi Yayıncılık tarafından basılan "Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Yabancı Dillerde Yazılmış Türkçe Dil Öğretimi Kitaplarının Karşılaştırmalı İncelenmesi" adlı kitabın yabancı dil kitap derleminden yararlanılarak hazırlanmıştır.

3.This article was prepared by using the foreign language book corpus of the book titled "Comparative examination of Turkish language teaching books written in foreign languages from Tanzimat to the Republic", published by Pegem Akademi Publishing in 2024.



Nasrettin Hodja Questions in Turkish Language Teaching Books Written in Foreign Languages from Tanzimat to Cumhuriyet

Abstract: Since text selection is important in teaching Turkish to foreigners, working with texts that are interesting, intriguing, do not tire the student while getting used to the language, and are memorable will also increase the student's interest in the language. Therefore, in this study, the joke genre was chosen for teaching Turkish to foreigners, and it is thought that this genre will also support text sources for teaching Turkish to foreigners today. In this context, the world-renowned Nasrettin Hodja jokes were viewed from a historical period. Study; It was carried out within the framework of historical, comparative, examination-evaluation and classification methods, and findings were obtained thanks to the mentioned methods. The data of the research was obtained by document review method, one of the qualitative research methods. The study was prepared by examining 50 Turkish language teaching books written in foreign languages over a period of approximately one hundred years. Among these books, the books containing Nasreddin Hodja jokes were scanned and an attempt was made to determine which jokes were included. At the end of the study, evaluations will be made such as whether the books containing Nasreddin Hodja's jokes are similar, what topics they focus on, whether they are long or short.

Keywords: Teaching Turkish to foreigners, text selection, joke, Nasrettin Hodja.

1. GİRİŞ

Metin, bilgi, duygu ve düşüncelerin çeşitli biçim, anlatım ve noktalama özelliklerine göre yerleştirildiği yapılardır. Bu yapılara yerleştirme işlemi peş peşe sıralama şeklinde değil, mantıklı bir düzenleme ile gerçekleştirilir. Metnin oluşumunda sestem paragrafa bütün dil birimleri belirli bir düzen ve sıra içinde, dil bilgisi kurallarına uygun olarak yerleştirilir. (Güneş, 2013). Bağlantılı şekilde cümlelerin, paragrafların, gerekirse görsellerin bir araya getirilmesi ile anlamlı yapılar oluşturularak dil öğretiminde de kullanılan materyaller olan metinler oluşturulur.

Metinlerin kullanım alanına bakıldığında metinler; edebî, üretilmiş, özgün ve özel metinler olarak dil öğretiminde kullanılmaktadır. Bununla birlikte öyküleyici, bilgilendirici ve şiir gibi de metin sınıflandırması yapılabilir. Öyküleyici metinde öyküleyici metin yapısı kullanılır. Bu tür yazılar genel olarak roman, masal öykü gibi türler olmaktadır (Güneş, 2013). Yabancı dil öğretiminde metin seçimini belirleyen birtakım unsurlar vardır. Hedef kitle, kazanım, işlenen konu, süre, yöntem ve metnin içeriği metin seçiminde belirleyicidir. Günümüzde Türkçe öğretiminde çeşitli yaklaşımlardan faydalanılmakta ve gelişen teknoloji ile birlikte farklı metin türlerinden yararlanılmaktadır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde başlangıç seviyesinde özel metinler kullanılırken ileri seviyelerde üretilmiş metinler ve edebî metinler tercih edilmektedir. Metin seçiminde önemli olan; metin çeşitlerinin yabancı dil öğrenimi sürecinde doğru seviyede ve ilgili temada kullanılmasıdır (Uslu, 2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ayrıca kültür aktarımı da yapılacağından ve öğrencinin öğrendiği dilin kültürünü de bilmesi beklendiğinden Türk kültürünü yansıtan metinlerin seçimi uygun görülmektedir.

Çalışmanın konusunu oluşturan fıkra metin türü her duruma, her kesime ve her yaşa hitap edebilen (Kılıç, 2014) ve güldürürken düşündürülen eğlenceli kısa yazılar olarak tanımlanabilir. Günlük hayatta karşımıza çıkan kısa olayları ele alan bu türde ayrıca Türk kültürüne ait hoşgörü, yardımlaşma, hazırcıvaplık, adalet ve dürüstlük gibi kavramlar işlenmiştir. Bu türde ise ilk akla gelenlerden olan Nasrettin Hoca bilgeliği, hazırcıvaplığı, dürüstlüğü ve eğlenceli bakış açısı ile Türk toplumunu da yansıtmaktadır. 13. yüzyılda yaşadığı bilinen Nasrettin Hoca'nın fıkraları her devirde sevilmiş ve insanların ilgisini çekmiştir. Boratav'a göre (2006) günümüze kadar, Nasreddin Hoca'nın fıkraları sözlü gelenekten derlenip kuşaktan kuşağa aktarılmakla kalmamış, onun kişiliği ve fıkralarının nitelikleri, anlamları üzerine düşünceler de yürütülmüştür. Kırbaş'a göre her kültürde ilgi çekebilecek bu fıkralar çok uluslu sınıflarda öğrenciye sunularak yabancı dil öğretiminde çok kültürlülüğe uygun olduğu söylenebilir (Kırbaş, 2022). Dünyadaki bütün insanlara uygulanabilen, konusu ve dili ile öğretim sürecinde yeri olan bu fıkraların yabancı dil öğretiminde metin seçiminde örnek metinler olacağı düşünülmüştür.

Sallabaş ve Göktentürk'e (2018) göre Nasreddin Hoca'nın fıkraları gerek kurgularının basit olması gerek dil yapılarındaki düzenlemeye uygun olması sayesinde dil öğretimindeki "bilinenden bilinmeyene doğru hareket edilmesi" ilkesine uygun olacak şekilde her kur düzeyinde yer verilebileceğini ifade etmektedirler.



Çalışmada öncelikle Tanzimat'tan Cumhuriyet'e yabancı dillerde yazılmış 50 Türkçe dil öğretimi kitabı taranarak bir derlem hazırlanmıştır. Bu derlemde yer alan kitaplardan 25'inde metin örneği bulunurken 25 kitapta metin örneğine rastlanmamaktadır. Metin örneğine yer veren kitaplar DAV.GTL, BOYD.TING, BAR.ARB, TAR.PETG, HAG.OCG, HAG.KOCG, HIND.TPTS, BERS.GTS, KAZ.KTG, WICK.TSC, MÜL.LO, MAN.MOS, JEHT.TKG, SF.TL, HOR.TS, NEM.TG, RED.GRLO, DIE.CO, MAL.GFET, MAL.GELT, HUA.GELT, SAM.OTG, BON.EGT, JAU.EGT, HOP.EGTL'dir. Bu kitaplardan dördündeki metinlerde Nasrettin Hoca Fıkraları yer alır. Bu kitaplar HIND.TPTS, MÜL.LO, DIE.CO ve BAR.ARB'dir.

1.1 Amaç

Çalışmanın amacı yabancılara Türkçe öğretimi alanında dil öğrenmeyi ve öğretmeyi kolaylaştıracak ve akılda kalacak metinler tespit etmektir. Bu bağlamda Nasrettin Hoca fıkralarının uygun olabileceği düşünülmektedir. Bu metinler yeni bir dil öğretimi ve öğrenimi sürecini eğlenceli hale getireceğinden belirlenen kitaplarda yeni ve farklı fıkralar tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Tanzimat ve Cumhuriyet Dönem aralığında yazılmış 50 Yabancılara Türkçe öğretimi kitabında kullanılan metinlerden kaçında Nasrettin Hoca fıkralarına yer verilmiştir?
- Bu fıkraların dil ve içerik özellikleri nasıldır?
- Daha önce tespit edilmemiş fıkralar var mı?
- Bu kitaplarda yer alan fıkraların içerik özellikleri nasıldır?

1.2 Problem

Çalışmada yararlanılan derlem incelenirken Türk kültürü için önemli bir yeri olan Nasrettin Hoca fıkralarının bazı kitaplarda bulunduğu dikkat çekmiştir. Bu kitaplar:

- 1- HIND.TPTS
- 2- DIE.CO
- 3- BAR.ARB
- 4- MÜL.LO

Yaklaşık 100 yıllık bir süreçte Tanzimat ve Cumhuriyet Dönem aralıklarında basılmış bu kitaplarda Nasrettin Hoca fıkraları üzerine ayrı bir çalışma yapılmadığı görülmüştür. Bu bağlamda yabancılara Türkçe öğretimini daha keyifli hale getirecek ve öğrenilen dilin kültür özelliklerine ait ipuçlarının da bulunabileceği bu fıkraları incelemek uygun görülmüştür. Bu çalışmada Nasrettin Hoca fıkralarının nasıl ele alınmış olduğu incelenerek fıkraların dil özellikleri merak edilmektedir. Bunların yanında kitaplarda yer alan fıkralar üzerine seviye temelli değerlendirme yapılıp yapılamayacağı araştırmanın

problemlerinden biridir. Dönemin dil ve düşünce yapısı ve günümüz yabancılara Türkçe öğretimi metin seçiminde de bu metinlerin uygun olup olmadığı, çalışmanın diğer problemlerini oluşturmaktadır.

2. YÖNTEM

Çalışma; tarihsel, karşılaştırma, inceleme-değerlendirme ve sınıflandırma yöntemleri çerçevesinde yürütülmüş ve belirtilen yöntemler sayesinde bulgular elde edilmiştir. Araştırmanın verileri, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi ile elde edilmiştir. Çalışmada Tanzimat ve Cumhuriyet Dönem aralığında yazılmış 50 yabancılara Türkçe öğretimi kitabı taranmış ve bu kitaplardan Nasrettin Hoca fıkralarına yer veren kitaplar tespit edilmiş ve bu çalışmada incelenmiştir. Ayrıca bu çalışmada, kitaplardaki fıkralardan biri görsellerle ve yazılı olarak verilirken varsa diğer fıkraların da kısaca olay örgüsüne değinilmiştir. Bu fıkraların içerikleri ve dil özellikleri üzerinde durulurken Boratav'ın yazmış olduğu "Nasrettin Hoca" kitabı ile yer yer karşılaştırmalara gidilmiştir. Boratav'ın kitabında yer almayan fıkralar da belirlenmiştir.

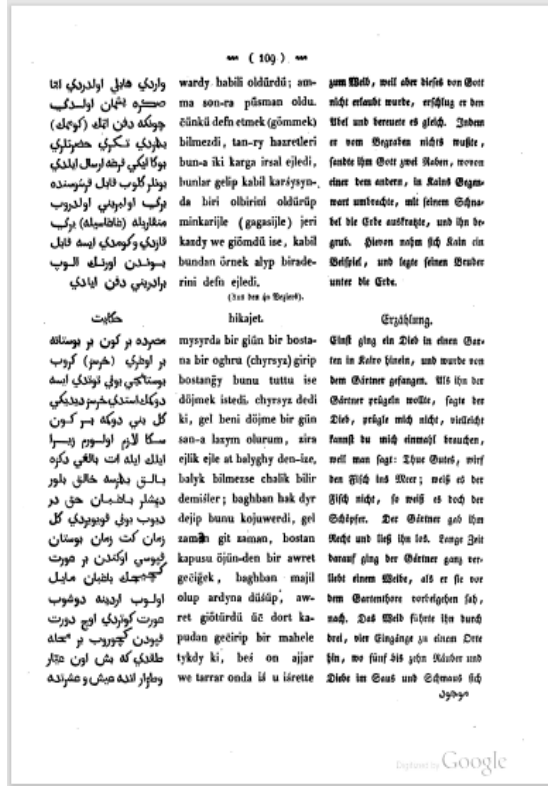
3. BULGULAR

Çalışmanın bu aşamasında kitaplar kısaca tanıtılarak metin bölümlerinde yer alan Nasrettin Hoca Fıkraları değerlendirilecektir.

3.1 HIND.TPTS: Hindoglou, A. (1829). Theoretisch - praktische Türkische sprachlehre für Deutsche, Viyana.

183 sayfadan oluşan eser Almanca yazılmıştır. Kitabın ön sözünde yazarın Ermeni olduğu ve Alman iş adamlarının gereksinimlerini karşılayabilecek pratik bir Türkçe dil öğretimi kitabına ihtiyaç olduğundan bu kitabı yazdığı belirtilir.

HIND.TPTS'nin metin bölümünde bir mesel, bir hikâye ve bir rivayet başlıkları ile üç metin bulunmaktadır. Arap ve Latin harfli bu metinler Almanca çevirileri ile verilmiştir. Bu metinlerde bir Nasrettin Hoca fıkrası, bir Hz. Havva ile ilgili rivayet, bir de Mısır'da geçen bir hikâye üç sütunda dört sayfa bulunur.



Görsel 1. HIND.TPTS'de yer alan Nasrettin Hoca Fikrası

Hikajet: *Bir gün choğa Nusreddin'in refiklari choğaja bir ojun etmek isteşip her birisi birer yumurta alyp hamama gittiler. Sojunup içeri girdiklerinden biraz wakyt mururinde her birisi göbek taşına oturup birer birer jumurtladyk deji jumurtalary çykardylar. Badehu choğaja dachi sen de yumurtla deji ibram ettiler ise choğa tez elden göbek taşynda cömelişip we ellerini çyrpup choros gibi öttü hemen bunlar choğia ne japarsyn didiglerinde bu kadar tawugha bir choros olmajynğa biriniz jumurtlajamazsynyz, dedi.*

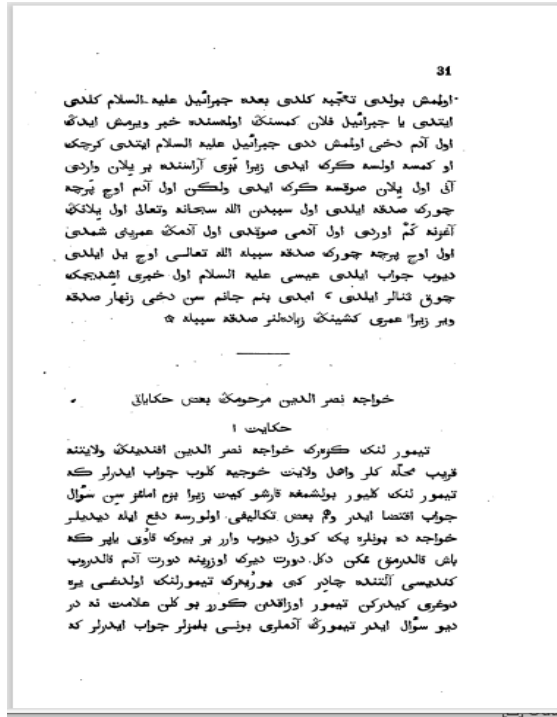
Boratav'ın kitabında da bulunan fıkranın burada daha ayrıntılı ve farklı anlatıldığı dikkat çeker (2007, s. 146). Bu fıkra incelenecek olursa arkadaşlarının Nasrettin Hoca ile eğlenmeye çalıştıkları görülür. Ama Nasrettin Hoca verdiği cevapla onlara söyleyecek söz bırakmamıştır. Bu fıkroda Hoca'nın hazırcevaplığı dikkat çekmektedir.

3.2 DIE.CO: Diaterici, FH. (1854). Chrestomathie Ottomane précédée de tableaux grammaticaux et suivie d'un glossaire Turc-Français, chez george reimer. Berlin: Chez George Primer.

167 sayfadadan oluşan kitap, Fransızca yazılmıştır. Kitabın yazıldığı dönemde Türkçenin önem kazanmasından dolayı yeni başlayanlar için öğrenme ve çalışma imkânı sunan bir ders kitabına ihtiyaç duyulmuştur. Arap ve Fars edebiyatlarının Türk edebiyatı üzerinde çok etkisi olduğu görülmüş ve kitap bu konuyu da dikkate almıştır. Dresden Şehir Kütüphanesinden orijinal yazma çalışmada kullanılmak

üzere yazara gönderilmiştir. Berlin el yazmasının, üslubunun sadeliği ve ilginç içeriğiyle Türk dilini öğrenmek için bir el kitabı olduğunu düşünen yazar, bu amaçla bu müstakil parçalardan on beş tanesini kitapta kullanmıştır. Ahlaki içerikli bu hikâyelere, Berlin'deki Kraliyet Kütüphanesindeki bir el yazmasından alınan yedi Nasreddin Hoca fıkrası eklenmiştir. Kitapta aynı kütüphaneden 23 sayfalık Nasreddin Hoca anekdotları içeren başka bir el yazmasından da bölümler bulunur.

Kitapta yer alan fıkralar Arap harfli yazımla sekiz sayfada verilmiş olup kitapta toplam yedi Nasrettin Hoca fıkrası bulunmaktadır. Bu yedi fıkradan ilki¹ (Boratav, s. 221) ve ikincisi (Boratav, s. 222) Timur'la ilgilidir. Üçüncü fıkra (Boratav, s. 180), dördüncü fıkra (Boratav, s. 155) ve beşinci fıkra (Boratav s. 224) da Boratav'ın kitabında bulunmaktadır. Altıncı fıkra farklı kitaplarda bulunmamaktadır. Kitapta yer alan bazı fıkralar çok bilinen fıkralardır. Bu fıkralardan dördüncü fıkra “Kazan Doğurdu” ve yedinci fıkra “Yorgan Gitti, Kavga Bitti” fıkrasıdır. Örnek olarak verilen fıkra ise Timur'la ilgili olup aşağıda yer almaktadır.



Görsel 2. DIE.CO'da yer alan Nasrettin Hoca Fıkrası

Hikayet: Timurlenk bir çirkin adam idi. Bir gözü kör ve bir ayağı demirden idi. Bir gün Hoca ile oturup musahabet ederken Timur başını yokladı. Tıraşı gelmiş berberi emir idiüp çağırıtı ve tıraş oldu. Berber Timur'un eline ayna verdi. Timur aynaya baktı. Gördü ki sureti gayet çirkindir. Hemen başladı ağlamaya. Hemen Hoca dahi başladı ağlamaya. Bunlar bir iki saat kadar ağladılar. Bu da Timur'un

¹ Boratav'ın fıkrasında farklılıklar bulunur.



bazı nedimleri ve masacıları Timur'u teselli idüp ve hikayet garibi ile eğlendirüp unutturdular. Timur ağlamağa feragat eyledi. Hoca dahi feragat etmeyüp dahi ziyade ağlamağa başladı. Bu da Timur Hocaya sual eyledi dedi ki hala ben aynaya baktım gayet çirkin gördüm kendimi ona gam eyledim ki hem padişahım ve hem malım cariyelerim çok. Kendim çirkin olduğuma ağladım. Amma sen niye ağladın ve hala durmaz ağlarsın deyince hemen Hoca da cevap eyledi ki sen bir kere aynaya bakıp çehreni görüp bir vecihle kendini görmeğe sabır edemeyip ağladın ya bizler gece ve gündüz senin çehrene bakıp duruyoruz bizler ağlamayıp kimler ağlasın ben de ona ağlarım deyince Timur güle güle yarıldı.

Fıkra, Nasrettin Hoca ile Timur arasında geçmekte olup fıkra Timur'un çirkin olmasına üzümlü ağlaması ile başlar. Timur'un çevresindeki adamları (masacıları, nedimleri vb.) ona çirkin olduğunu söyleyemezken ve Timur'un gazabından korkarlarken Nasrettin Hoca açıkça Timur'un çirkin olduğunu, onun bu durumu sadece aynaya bakarken fark etmesine rağmen ona bakanların sürekli bu durumla karşılaştıklarını onun yüzüne söyler. Bu fıkrada Nasrettin Hoca'nın dürüstlüğü konusu işlenir. Bu fıkra Boratav'ın kitabındaki fıkra ile kelime kelime aynıdır.

3.3 BAR.ARB: Barker, WB. (1854). A reading book of the Turkish language, with a grammar and vocabulary; containing a selection of original tales, literally translated, and accompanied by grammatical references: the pronunciation of each word given as now used in Constantinople. London: James Madden.

292 sayfa olup İngilizce yazılan kitap, aynı yazarın yazmış olduğu ve aynı yıl yayımlanmış BAR.APG'ye göre çok daha ayrıntılı ve kapsamlıdır. Yazar hazırladığı ön sözde diğer gramer kitaplarının karmaşık ve yanlış olmasından dolayı bu kitabı Türk diline daha yakın bulur.

BAR.ARB'de 86 sayfa Nasrettin Hoca'nın başından geçenler Hoca Nasrettin Efendi'den Hoş Hikâyeler başlığı ile verilir. Her kelimenin telaffuzu, satırlar arası çeviri bol miktarda açıklayıcı notlar ve gramer referansları ile yeni başlayan birinin anlayabileceği şekilde verilmiştir. Dipnotlarda açıklayıcı bilgiler de bulunmaktadır. Andersen'in Nasrettin Hoca'dan etkilendiği ve bir öyküsünde onu da geçirdiğinden Nasrettin Hoca bölümündeki ilk dipnotta bahsedilmektedir. Her fıkranın önünde Arap rakamları ile numaralanmış sıra sayıları bulunmaktadır. Kitapta toplam 72 fıkra bulunmaktadır. Fıkraların dipnotlarında sözcüklerin analizi bulunmaktadır. (demeğe: datif, mastar [BAR, ARB, s. 29])

Hoca'nın din adamlığını eğlence ile verdiğini gösterir. İlk fıkra 3. Bölümün sonunda uzun olarak verilmiş olup diğer fıkraların kısaca özetleri şu şekildedir:

2- Bir gün Hoca halka "Tanrı'ya çok şükredin." der. Nedenini sorduklarında "Allah iyi ki deveye kanat vermemiş. Verseydi evlerinize, bacalarınıza konarlardı, başlarınıza yağardı." der² (Boratav, s. 111). 3- İki şehrin havasının aynı olduğunu söyleyen Hoca'ya cemaat bunu nereden bildiğini sorunca Akşehir ile

² Boratav'ın fıkrasında sadece "Eğer kanadı olaydı bacalarınıza konup yıkardı." İfadesi bulunur.

bu şehirde aynı sayıda yıldız olduğundan anladığını söyler³ (Boratav, s. 111). 4- Hamamda sedasını beğenen Hoca vakitsiz ezan okur. Niye böyle bağırıldığını sorduklarında “Buraya biri hayrına hamam yaptırsaydı ben de bu kadar bağırırmazdım.” der (Boratav, s. 156). 5- Rüyasında dokuz akçeyi beğenmeyip on akçe isteyen Hoca'nın uyanınca hiç akçesi olmayınca dokuza da razı olmasını anlatır (Boratav, s. 67). 6- Kırdan karşıdan atlıların geldiğini görüp kıyafetlerini çıkarıp saklayan Hoca'ya atlılar “Niye böyle yatarsın, Hoca” demeleri üzerine Hoca da kendini mezar sakinlerinden biri olarak tanıtır. 7- Havuç ve turp çalan Hoca'ya bostancı kızınca “Gece rüzgar beni getirdiği için böyle kaldım.” der. Bostancı “Hoca ya bunları kim yoldu?” dediğinde ise Hoca “Ben de şimdi o fikirde idim, sen geldin.” demiş (Boratav, s. 119). 8- Konya'da helva yiyen Hoca'ya dükkan sahibi vurunca “Ne güzel beldedir bu Konya, helvayı bile döve döve yedirirler” der (Boratav, s. 125). 9- Ramazan ayını çölmeğe her gün taş koyarak hesaplayan Hoca'ya cemaat bugününün ayın kaç olduğunu sorar. Hoca'nın kızı da çömleğe bir avuç taş bıraktığı için Hoca, çömlekte 120 saydığı halde ayın 40'ı olduğunu söyler. Herkes gülünce de çömlek hesabı olsaydı 120 olacaktı, der (Boratav, s. 120-121). 10- “Ay yeni olunca eski ayı ne eylerler” diye Hoca'ya sorarlar. O da “Eski ayı yıldız yaparlar” der (Boratav, s. 157). 11- Hoca bir kafil ile şehirden çıkıp gitmeyi ister. Devesi ile giderken deve Hoca'nın üstüne çıkar. Kafil Hoca'yı kurtarır. Hoca da “Müslümanlar bu hain deve bana cefa eyledi deveyi tutun da boğazlayalım.” der (Boratav, s. 157)⁴. 12- Bir gün Hoca doksan yumurtayı bir akçeye alıp onunu başka mekanda satarmış. Hoca'ya nedenini sorduklarında Hoca “Ziyanda faydadandır. Dostlar alışverişte görsün.” der⁵ (Boratav, s. 157). 13- İrmaktan karşıya on körden her birini bir pul karşılığı geçirmeye razı olan Hoca bir körü düşürdüğünde siz de bir pulu eksik verirsiniz, der⁶ (Boratav, s. 117). 14- Kırdan bulduğu danayı evine götürüp boğazlayan Hoca, dananın derisini saklar. Dana sahibi Hoca'nın evine gelerek feryat eder. Hoca karısına “Şu dananın derisini çıkarsam da herifin yüzünü kara eylesem.” der. 15- Pazarda “Hoca bugün ayın üçü mü, dördü mü?” diye soran adama Hoca “Ay alıp satmıyorum” der (Boratav, s. 69). 16- Bir gün Hoca bir merdivenle⁷ bağa girer. Bostancı “Burada ne ararsın?” diye sorunca Hoca “Merdiven alıp satırım.” der. Bostancı “Burada merdiven satılır mı?” deyince de “İstedğim yerde satırım.” der (Boratav, s. 120). 17- Hoca, tavukların bir bir ölmesini anneleri öldüğü için onların yasını tutmalarına bağlamaktadır (Boratav, s. 114)⁸. 18- Pazarda gördüğü öküzü tarlasına giren öküzü benzeten Hoca'nın öküzü dövmesi anlatılır⁹ (Boratav, s. 142). 19- Hoca eski bir mezara gömülmek ister. Nedenini sorduklarında Hoca “Ben sual olundum, görmez misiniz makberim bile eskidir.” der (Boratav, s. 42)¹⁰ 20- Hoca kara giyip dışarı çıktığında halk neden böyle giyindiğini sorar. Hoca da oğlunun babası öldüğü için yas tuttuğunu söyler (Boratav, s. 164). 21- Çeşmeden su içmeye çalışan Hoca çeşmeye odun soktuklarını görür. Odunu çıkarır.

³ Boratav'ın fıkrasında bu iki şehrin Sivrihisar ve Karacahisar olduğu belirtilir.

⁴ Boratav'da yer alan müstehcen ifadeler bu fıkrada yer almamaktadır.

⁵ Boratav'ın fıkrasında “Dostlar alışverişte görsün.” İfadesi yoktur.

⁶ Boratav'ın fıkrasında ifade farklılıkları bulunur.

⁷ BAR.ARB'de ve Boratav'ın kitabında “nerdübân” geçmektedir.

⁸ Boratav'ın kitabında tavukları farelerin telef ettiği verilirken BAR.ARB'de fareden bahsedilmemiştir.

⁹ Boratav'ın kitabında sopa yerine *söğen* ifadesi bulunur.

¹⁰ Boratav'ın fıkrası ile bu fıkrada farklar vardır. Boratav'ın fıkrasında Hoca öldükten sonrası da fıkrada bulunur.



Ama çeşme çok kuvvetli akar. Hoca da “İşte deli aktığın için götüne odun tıkamışlar.” (Boratav, s. 192). 22- Hoca'nın arkadaşları Yarım kıyamet kopacak, senin kuzuyu pişirelim.” diye Hoca'ya şaka yaparlar. Biri önden gelip Hoca'yi ikna eder. Hoca kabul edip ateş yakar. Arkadaşlarına üstünüzü çıkarıp eğlenin diyen Hoca arkadaşlarının bütün esvaplarını ateşte yakar. Arkadaşları gelip kızınca da yarım kıyamet kopacak, kıyafeti ne edeceksiniz, der (Boratav, s. 181). 23- Hırsız Hoca'nın her şeyini çalınca kalanları alıp Hoca da hırsızın evine gider ve buraya göç etmedik mi, der (Boratav, s. 116). 24- Bir gün Hoca komşusundan bir kazan alıp işini gördükten sonra kazanı içine koyduğu küçük tencere ile komşusuna verir. Herif “Bu nedir?” diye sorunca Hoca “Kazan doğurdu.” der. Hoca bir gün yine komşudan kazanı alır. Bir zaman sonra komşu Hoca'dan kazanı almaya gider. Hoca “Kazan merhum oldu” deyince komşu “Hiç kazan ölür mü?” der. Hoca da “Kazanın doğurduğuna inanıyorsun da öldüğüne neden inanmıyorsun.” der (Boratav, s. 155). 25- Mezarlıkta yatan köpeğe Hoca çomak atar. Köpek kaçmaz ve Hoca'ya saldırır. Hoca da “Kaç yenildim, kaç” der. 26- Bir gün Hoca bir leylek yakalayıp eve getirip burnunu ve ayaklarını uzun diye keser ve “İşte şimdi kuşa benzedin.” der (Boratav, s. 180). 27- Pınarın başında ördekleri oynarken gören Hoca onları tutmaya çalışsa da hepsi kaçır. Hoca da eline biraz ekmek alıp pınara eklemek batırıp yer. Hoca'ya “Su kenarında ne yaparsın?” diye sorduklarında “Ördek suyu ile çorba yerim.” der¹¹ (Boratav, s. 184). 28- Hoca bir hastasının durumunu sorana “Sabahtan sağ idi, şimdi ölüyor.” der.¹² 29- Hoca tavukları ile Sivrihisar'a giderken hayvanlara acıyıp onları salar. Her biri bir yana giden tavukları toplayamaz. Eline değnek alıp toplamaya çalışır. Sabah olunca da horozun öttüğünü görüp horoza “Sabah ötmeyi bilirsin de neden geri gelmeyi bilmezsin.” der¹³ (Boratav, s. 128). 30- Hoca ağacın dalını keserken yere düşeceğini oradan geçen bir adam söyler. Hoca adama cevap vermez ve yere düşer. Hoca da “Ne zaman öleceğimi de söyle.” diye adamın yakasına yapışır. Adam kurtulamayacağını anlayınca “Hoca sen öldün.” Der. Adam tabut getirirler, Hoca'yi içine koyarlar. Ne yönden gideceğini bilemeyen adamlara Hoca “Ben sağ iken sağ taraftan giderdim.” der¹⁴ (Boratav, s. 115). 31- Hoca bir gün Sivrihisar'a gelir ve bir grup adamın toplanıp aya baktığını görür. “Bu ne acayip yerdir. Bizim orada elek kadar aya bakmazlar da burada hilal kadar aya bir sürü adam bakar.” der. 32- Allah'tan sürekli bin altın isteyen Hoca'ya Yahudi bir oyun yapar. Hoca'nın bacasından aşağı dokuz yüz doksan dokuz altın atar. Hoca sayıp biri eksik olsa da altınları kabullenir. Yahudi gelir “Ben sana latife olsun diye o altınları bacandan attım Hoca. Altınları bana ver.” Der. Hoca kabul etmez. Yahudi mahkemeye gidelim diye ısrar eder. Hoca “Ben yaya gelemem üzerimde de kürk yok.” der. Onları da bulup getiren Yahudi ile Hoca mahkemeye giderler. Yahudi anlatır. Kadı Hoca'ya da söz verir. Hoca da “Ben altınları Allah'tan istedim. Siz Yahudi'ye sorsanız bu kürke ve katıra da benim, der.” Der. Yahudi “Onlar da benim.” Deyince mahkeme Yahudi'yi kovar ve ona inanmazlar¹⁵ (Boratav, s. 181-182). 33- Eski esvapları ile düğüne

¹¹ Boratav'ın fıkrasında Hoca eve gidip kaşık ve ekme aldığı yazılı iken BAR.ARB'de böyle bir bilgi yoktur.

¹² Boratav'ın kitabında Hoca'nın hasta olduğu verilir ve “Sapa sağ ölüyorum.” der (Boratav, s. 148).

¹³ Boratav bu fıkranın bir bölümünü noktalı yazmış, muhtemelen okuyamamıştır. BAR.ARB'de fıkra tamamdır.

¹⁴ Boratav'ın fıkrasında Adam “Ağzın ve burnun soğuduğunda ölmüş olursun.” Der. Hoca bir yerde ben öldüm der. Eşeği eve gelir. Hoca da gelir. Hoca “Ben ölmüş idim sonra dirildim.” der. Bu fıkrada başka bir fıkra ile birleştirme vardır.

¹⁵ Boratav'ın kitabında altınlar bacadan atılmaz, yola koyulur. Bir de Yahudi sadece kürk verir, katır vermez.

giden Hoca'yı kimse göz etmez. O da eve gidip kürkünü giyip gelir. Hoca'yı kapıda karşılayıp sofraya başına buyur ederler. Hoca "Ye, kürküm ye" deyince oradakiler Hoca "Neylersin?" diye sorar ve Hoca "Bu itibar kürkümedir." der.¹⁶ (Boratav, s. 168). 34- Hoca bir şehre varır. Görür ki herkes yiyip içmekte. Hoca'ya da ikram ederler. Hoca şaşırır ve nedenini birine sorar. Adam bugün bayram olduğu için taam boldur, der. Hoca da "Keşke her gün bayram olsa." Der (Boratav, s.230-231). 35- Bir gün Hoca sarık sararken ucu gelmedi. Canı sıkılan Hoca bedestene gider. Sarığı vermeye çalışırken başka müşteri gelir ve Hoca adama "Bu sarığı alma, ucu gelmez." der (Boratav, 183). 36- Bir gün Hoca'ya bir adam gelip eşeğini ister. Hoca da "Eşeğe sorayım. İsterse vereyim." der. Bekleyip geldiğinde "Eşek kabul etmedi. Onlar hem bana vurur hem de karına söver, dedi" der (Boratav, s. 220). 37- Bahçeye giden Hoca yolda bir işle uğraştığı için feracesini çıkarır. Bir hırsız gelir ve feraceyi alır, gider. Hoca eşekten semeri alıp sırtına koyar ve eşeğe "Feraceyi getir, semeri götür." der¹⁷ (Boratav s. 153). 38- Hoca bir gün feracesini çıkarıp eşiğin üstüne koyar. Adamın biri feraceyi alır gidecekken eşek bağırmağa başlar. Hoca "İster bağır ister çağır, faydası yok." der. Herif bu bağırışları duyunca aldığı yerine koyar¹⁸ (Boratav, s. 231). 39- Hoca bir gün eşiğini kaybeder. Herifin biri onu gördüğünü söyler. Filan yerde kadı olmuş, der. Hoca da "Ben bilirdüm. O eşek ben ders verirken kulaklarını açıp dinlerdi." der¹⁹ (Boratav, s. 123). 40- Hoca'dan bir adam eşiğini ister. Hoca da "Eşek evde yok." der. O sırada eşek bağırır. Adam Hoca'ya "Yalan mı söyledin?" deyince Hoca da "Ak sakallı benim sözüme inanmazsın da eşiğin sözüne mi inanırsın?" der²⁰ (Boratav, s. 133). 41- Hoca karısına "Ölmüş adamı nereden bilirsin?" diye sorar. O da "Elleri, ayakları soğuk olur." der. Bir gün dağa çıkar ve elleri, ayakları üşür. Öldüğünü düşünen Hoca bir ağacın dibinde yatar. Kurtlar gelip eşiğini parçalayınca "Tabi ölmüş adamın eşiğini buldunuz, parçalarsınız." der (Boratav, s. 114-115). 42- Eşeği ile pazara gelen Hoca'nın eşiğine çamur bulaşır. Hoca da kuruğu keser. Pazarda bir herif "Bu kuyruksuz eşek neye yarar?" deyince Hoca "Kuyruk yabanda değil heybededir." der²¹ (Boratav, 118). 43- Hoca'nın eşiği susayınca bir göl kenarına gelirler. Eşek düşeceği sırada kurbağalar öter. Hoca da "Aferin göl kuşları, bu akçelerle helva alın." diyerek göle para atar (Boratav s. 231). 44- Sultan Alaaddin vilayetinde üç ruhbanı dine davet eder. Sorularımıza cevap verirseniz Müslüman oluruz, derler. Bu sorulara sadece Nasrettin Hoca cevap verir, derler. Hoca eşiğiyle Alaaddin'in karşısına gelse de sorulara cevap verene kadar eşiğinden inmeyeceğini söyler. İlk keşiş "Dünya'nın ortası neresidir?" diye sorar. Hoca da eşiğimin ayağının önüdür, der. Nasıl ölçülür, dediğinde ise bu soruya nasıl cevap verilir, şeklinde Hoca'nın cevabı ile karşılaşır. "Gökyüzündeki yıldız ne kadardır?" sorusuna Hoca eşiğimdeki kıl kadar, der. Keşiş hiç eşekteki kıl sayılır mı, dediğinde Hoca da "Hiç gökyüzündeki yıldız sayılır mı?" der. Son keşiş ise "Sakalında kaç kıl var?" diye sorar. Hoca "Eşiğimin kuyruğunda kaç kıl varsa sakalında o kadar kıl var. İstersen bir kıl kuyruktan bir kıl da

¹⁶ Boratav'ın kitabında ikinci gidilen düğün farklı bir düğündür. Ancak BAR.ARB'de gidilen düğün tek düğündür.

¹⁷ Boratav'ın kitabında Hoca su dökmeye gideceği için eşekten uzaklaşır.

¹⁸ Boratav'ın kitabında Hoca'nın su dökeceği geldiği verilirken BAR.ARB'de bu bilgi yoktur.

¹⁹ Boratav'ın kitabındaki fıkra daha teferruatlıdır. Eşek Karahisar'da kadı olmuştur. Hoca merkebi aramaya gider.

²⁰ Boratav'ın kitabında su getirmek için eşiği istediği verilirken BAR.ARB'de bu bilgi yoktur.

²¹ Boratav'ın fıkrasında eşiği satmak için pazara getirdiği net anlaşılır.



sakalından koparalım.” der. Keşiş biraz kıl kopardıktan sonra bu işin sonunun olmadığını anlayarak arkadaşları ile Müslüman olur (Boratav, s. 158-159). 45- Hoca Bey’e ayva götürecektir. Bir herif de incir götürürse daha iyi olur, deyip Hoca’ya incir verir. Bey Hoca’nın incirlerinin tadına bakar. İncirler kötü ve ekşidir. Bey ve yanındakiler incirler, tek tek Hoca’nın kafasına vururken Hoca da şükreder. Nedenini sorduklarında “Ya ayva getirseydim.” der (Boratav, s. 185). 46- Bey bir gün Hoca’yı ava götürür. Yağmur başlar. Herkes atıyla kaçsa da Hoca’nın atı kıpırdamaz. Hoca da kıyafetlerinin üstüne oturur. Yağmur dinince geri gider. Bey, “Hoca nasıl geldin?” diye sorunca Hoca da “Atım çok iyiydi. Yakınlardaki köydeydim. Yağmur dinince de geldim.” der. Bey bir sonraki avda o atı alsada yine yağmur yağar. At kıpırdamaz. Hoca’yı yanına çağırarak Bey’e Hoca “Siz de esvaplarınızı altına alsaydınız.” der (Boratav, s. 186). 47- Hoca padişaha kaz götürürken iştahı gelip bir butunu yer. Padişah tencerede neden bir butunun eksik olduğunu sorunca Hoca “Bunun cinsi böyledir.” der. Padişah ateş edince kazlar iki ayakları ile kaçar. Hoca da “Bukorkudan ben de dört ayağımla kaçırdım.” der²² (Boratav, s. 151). 48- Hoca kadı iken iki adam gelir. Biri diğerine “Bu adam benim kulağımı ısırıldı.” der. Öbür adam da “Ben ısırmadım. O kendi kulağını ısırıldı.” der. Hoca süre isteyip kulağını ısırmaya çalışır. Düşer ve başı yarılır. Davacıları çağırır ve “Bırak kulağın ısırmayı başını bile yaralar.” der²³ 49- Dışarıda kavga gören Hoca’nın yorganıyla dışarı çıkması, hırsızların yorganı alıp kaçması anlatılır. Sonunda Hoca’nın karısı ne olduğunu sorunca Hoca da “Yorgan gitti, kavga bitti.” der (Boratav, s. 122). 50- Hoca’nın karısı Hoca’nın kaftanını yıkayıp bir ağaca asmış. Hoca dışarıda kaftanı bir adam sanıp ok atarak kaftanı delip öte yanından çıkarır. Ertesi günü bakınca “İyi ki içinde ben yoktum.” der (Boratav, s. 133). 51- Hoca merkebe ters biner. Mollaları nedenini sorunca Hoca “Eğer doğru binersen siz benim arkama düşersiniz, Eğer önümce giderseniz arkanız beni önüme düşer.” der (Boratav, 36). 52- Nasrettin Efendi öküzün boynuzları arasına oturmaya heves eder. Bir gün öküz yatınca boynuzların arasına oturur. Öküz bunu yere fırlatır. Akli başından giden Hoca ağlayan karısına “Üzülme karı, ben hevesimi aldım” der²⁴ (Boratav, s. 192). 53- Hoca evine ne zaman ciğer alsada Hoca’nın karısı oynaşına verirmiş. Hoca ciğere ne oldu deyince de kedi yedi dermiş. Bir gün baltayı saklayan Hoca’ya karısı baltayı niye sakladığını sorunca buçukluk ciğeri alan kedi on akçelik baltayı da alır” demiş²⁵ (Boratav, s. 168). 54- Hoca ile avratı göle çamaşır yıkamaya gider. Kadının biri sabunlarını alır kaçar. Karısı “Hoca git sabunu al” deyince Hoca “Onun çamaşırları bizimkilerden kirli, yıkasın” demiştir. 55- Hoca berbere gider. Tıraş olur. Aynanın önüne bir akçe koyar. İkinci kere yine tıraş olunca “Benim başımın yarısı keldir, iki tıraş bir akçeye olmaz mı?” der. 56- Arkadaşları ile balık avına giden Hoca’nın ağa atlaması ve nedeni sorulunca da “Kendimi balık sandım.” Demesi verilir²⁶ (Boratav, s. 165). 57- Mahalle uşakları “Hoca’yı ağaca çıkaralım, sonra pabuçlarını çalalım.” diye sözleşirler. Hoca da pabuçları koynuna koyarak çıkacakken çocuklar “Pabucu

²² Boratav’ın fıkrasında padişah yerine bey geçer.

²³ Boratav’ın fıkrası daha uzun Hoca evde dinlendikten sonra karar verir. Fıkralar arasında birtakım farklılıklar vardır.

²⁴ Boratav’ın kitabındaki fıkrada hevesini karısına hep söylediği ve öküzün boynuzlarına otururken karısının inek sağdığı verildiği de BAR.ARB’de bu bölümler yoktur.

²⁵ Boratav’ın fıkrasında ciğerin Hoca’nın karısının oynaşına yedirildiği yoktur.

²⁶ Boratav’ın fıkrasından daha detaylıdır. Denize birkaç arkadaşı ile gidildiği vurgulanır.

ne yapacaksın?” dediklerinde Hoca da belki ağaçta yol vardır.” der²⁷ (Boratav, s. 179). 58- Çok bilinen “Tavşanın Suyunun Suyu” fıkrasıdır. 59- Hoca çift sürerken bir kaplumbağa bulur. Boğazına ip takıp beline asar. Kaplumbağa bağırıp çağırınca Hoca da “Bağırma sen de çift sürmeyi öğren” der²⁸ (Boratav, s. 194). 60- Hoca evlenirken yemek düzenler ve herkesi davet eder. Herkes yerken Hoca’yı çağırılmazlar. Hoca darılıp gider. Gerdek zamanı geldiğinde Hoca da yemeği ki yedi ise gerdeğe de o girsin, der²⁹ (Boratav, s. 174). 61- Hoca sefere giderken bir kervan ile bir yerde konaklar. O kadar at arasından atını bulamaz ve ok ve yay ile atını kaybettiğini söyler. Adamlar atlarını alınca Hoca ata ters binerek “Haydi sefere” der. Atlılar ata ters bindiğini söylese de Hoca “Belki at solaktır.” der³⁰ (Boratav, s. 233). 62- Hoca’nın müritlerinden Habeşi bir Hamad varmış. Üzerine mürekkep dökmüş. Diğer öğrenciler Hoca’ya ne olduğunu sorunca Hamad koşup terlemiş rengi elbiseye çıkmış, der³¹ (Boratav, s. 239) 63- Hoca minbere çıktığında halka oğlunuz olursa adını Eyip koymayın der. Niye diye sorduklarında halk kullana kullana sonunda ip kalır, der (Boratav, s. 66). 64- Abdest alırken bir ayağına su yetişmeyen Hoca’nın namaz kılarken bir ayağını kaldırarak namaz kılmasını anlatır. 65- Hocaya bir adam misafir olur. Yatarken mum yakarlar. Misafir mum söndü, sağında mum vardı. Getir yakalım deyince Hoca ben karanlıkta sağımı bulamam, der³² (Boratav, s. 234). 66- Birkaç talebeyi evine baba çorbası içmeye çağırır Hoca’nın evde yiyecek olmadığını söyleyen karısı talebeleri göndermeye çalışırken talebeler inanmaz. Hoca bizimle eve geldi, der Hoca da bu evin belki iki kapısı var. Birinden girdim, öbüründen çıktım, demiştir (Boratav, 235). 67- Hoca evinde otururken kapı çalınır bir adam sadaka istediğini söyler. Hoca onu yukarı çağırıp sadaka veremeyeceğini söylediğinde adam kapıda söyleseydin dese de Hoca beni aşağı kadar indirdin. Sen de yukarı çıkı der³³ (Boratav, 224). 68- Evine çağırıldığı sofaları karısının göndermesini anlatır. 69- Sivrihisar Kadı’sının feracesini alan Hoca’nın başına gelenleri anlatır. (Boratav, s. 236). 70- Acemi berber Hoca’yı tıraş ettiğinde her kesişte pamuk yapıştırdırınca Hoca yeter adam başımın yarısını pamuk ektin ben de yarısını ketan ekeyim, der. 71- Zerdali ağacına çıkan Hoca’nın bülbül olduğunu söylemesi (Boratav, s. 237). 72- Talebeler Hoca’dan Kadiri dersleri okuyacağız derlerse Kuran’ın sonunu okutur imiş. Bazılarına da okutmazmış. Hoca’nın hikmeti buymuş.

²⁷ Boratav’ın fıkrası çok kısadır. Çocukların Hoca’yı çıkması için ikna ettikleri bölümler bulunmaz.

²⁸ Boratav’ın kitabında farklı olarak kaplumbağanın alaca yancuk olacağı yazılıdır.

²⁹ Boratav’ın kitabında yemek yerine zerde ve pilav geçer, Hoca fıkranın sonunda yemeğe “sarı pilav” der.

³⁰ Boratav’ın kitabında ata ters binme bölümü yoktur.

³¹ Boratav’ın kitabında Habeşi olduğu ve isminin Hamad olduğu verilmemiştir.

³² Boratav’ın kitabında Hoca bir eve misafir olur, şeklinde geçer.

³³ Boratav’ın kitabındaki fıkrada Hoca’nın çatıda olduğu yazar.



Görsel 3. BAR.ARB'de yer alan Nasrettin Hoca Fıkrası

Hoca Nasrettin Efendi'nin Hoş Hikâyeleri: *Letaif Hoca revayan ehber ve naklen eser ve muhaddisan rüzgar şöyle rivayet ve bu yüzden hikayet ederler ki: Hoca Nasrettin Efendi bir gün vaaz için kürsiye çıkup ider. Ey Mü'minler ben size ne diyeceğim bilür misiniz cemaat. Her Hoca Efendi bilmez. Hocaya ya siz de bilmeyince ben size ne söyleyeyim, demiş. Bir gün Hoca Efendi yine kürsiye çıkup ider. Ey Müslümanlar ben size ne diyeceğim bilür müsünüz onlar da derler ki bilürüz. Hoca ya siz bildikten sonra ben size ne söyleyeyim, deyip kürsüden aşağı inüp çıkup gidince cemaat taaccübe varıp (şaşırp) bir de çıkar ise kimimiz bilürüz kimimiz bilmeyiz demeye kavlı ve karar eylerler. Hoca gine bir gün bir minval (bu şekilde) meşruh (açıklamak için) kürsiye çıkup ider. Ey karındaşlar ben size ne söyleyeceğim, bilür müsünüz? Anlar da derler kimimiz biliriz, kimimiz bilmeyiz. Hoca ider ne güzel. Bilenleriniz bilmeyenlerinize öğretsin.*

Bu fıkrada Nasrettin Hoca'nın yine eğlenceli ve hazırcevap yönünün ön plana çıktığı fıkralardandır. Aslında cemaatte merak uyandırmaya çalışan Hoca, "Bilenleriniz bilmeyenlerinize anlatsın" diyerek cemaati şaşırtan bir cevap vermiştir. Bu fıkrada Hoca'nın din adamı özelliği bulunurken ciddi konulara bile eğlence kattığı da söylenebilir.

3.4 MÜL.LO: Müller, A. (1889). Türkische grammatik mit paradigmén, litteratur, chrestomathia und glossar, H. Reuther's Verlagsbuchhandlung, Berlin.

282 sayfa olan kitapta 10 sayfa giriş, 136 sayfa ana kitap bölümü ve 136 sayfa da çekim ve örnek bölümü ayrı numaralandırılmış şekilde bulunmakta olup kitap, Almanca yazılmıştır. Yayıncının isteği doğrultusunda kitabı düzenlemeye karar veren yazar, Konstantinopolis'te uzun süre kalmadığı ve iyi yazarların eserlerini kapsamlı bir şekilde okumadığı için dil bilgisi açısından kendisinden önceki yazarlardan daha ileri gidemeyeceğini düşünmektedir. Kitabın son bölümündeki telaffuz bölümünün ardından Nasreddin Hoca fıkraları ve Aziz Yuhanna İncili'nin ilk bölümü bulunmaktadır.

Kitapta tamamen Arap harfleri ile altı sayfada verilmiş sekiz Nasrettin Hoca fıkrası bulunmaktadır. Bu kitapta fıkraların daha kısa olması dikkat çeker. Kitaptaki ikinci fıkra çok bilinen “Tavşanın Suyunu” fıkrası ve beşinci fıkra ise yine çok bilinen “Yorgan Gitti Kavga Bitti” (Boratav, s. 122) fıkrasıdır. Üçüncü fıkra “Sen de Onu Öp” (Boratav, s. 217), dördüncü fıkra “Kendi kulağını ısırmak” (Boratav, s. 38), altıncı fıkra “Helva Gören Oğlan” (Boratav, s. 114), yedinci fıkra “Kuyruk Elden Giderse” (Boratav, s. 122), sekizinci fıkra da “Sultan Alaaddin'in Ziyafeti” (Boratav, 190) isimli fıkralardır.

64*

Chrestomathia.

II.

Hoşae Nasreddini Efendii FACETIAE QUÆDAM.

(Cod. Berolin. Diez A. Quart. 16.)

19

برنجی حکایت در

خوجه نصر الدین افندیگ بر سیاه طاوغی وار
ایمش بر کون بازاره صاتمغه¹ کتورمش بر آدم کلوب دیر
که اکر شو طاوق بیاض اولیدی² آلوردم دیمش خوجه
دخی دیرکه صیاح اولسونده³ کل سگا بیاضک کتوره⁴ یم
دیمش حریف معقول دیوب کندی خوجه اوینه کلوب⁵
ایکی قالب صابون آلوب و بر تزان صو اسیدوب باشلر
بو طاوغی بیقمامغه اما ایکی قالب صابون بتنجه⁶ یم دک⁷
چالشوب بیقادی اما بقوب کورر که هیچ بیاض اولماز
بو کره طاریلوب دیر که چوق بویا بریایجی کوردم
اما عشق اولسون سنی بو یاین بو یاجی یم دیمش

21

ایکنجی حکایت در

بر کون خوجه یم بر ترک کلوب بر طاوشان کتورر
اول کیجه مسافر اولور اراسی بش اون کون کچدکدن
صگره⁸ بر آز آدملر دخی کلوب آنده مسافر اولمق
استرلر خوجه یم دیرلر که بز شول کچن کیجه سگا

¹ Dat. finem exprimit (cf. § 29): „um zu“ ... „pour“ ...
² § 74 ³ § 94, 1. ⁴ § 103. ⁵ § 101.

Görsel 4. MÜL.LO'da yer alan Nasrettin Hoca Fıkrası:

Hoca Nasrettin Efendi'nin Bazı Yüzleri:



Birinci Hikâyesidir: Hoca Nasrettin Efendi'nin bir siyah tavuğu var imiş. Bir gün bazara satmağa götürmüş. Bir adam gelip der ki eğer şu tavuk beyaz olsaydı alurdum demiş. Hoca dahi der ki sabah olsun da gel sana beyazını getireyim. Herif makul deyüp gitti. Hoca evine gelüp iki kalıp sabun alup ve bir kazan su ısıtup başlar bu tavuğu yıkamağa. Amma iki kalıp sabun bitinceye dek çalışup yıkadı. Amma bakup görür ki hiç beyaz olmaz. Bu kerre darılıp der ki “Çok boya boyayıcı gördüm amma aşk olsun seni boyayan boyayıcıya” demiş.

Bu fıkra da Nasrettin Hoca'nın hem uyanık hem de saf yönleri ile karşılaşılır. Tavuğunu satamayan Hoca'nın eve gidip tavuğunu yıkayarak onu beyazlatabileceğini düşünmesi ve boyacının tavuğu boyayarak siyahlaştırdığını düşünmesi Hoca'nın saflığını gösteren yönleridir. Bu saflığa rağmen eve gidip tavuğu yıkama fikri de Hoca'nın uyanık yönünü gösterir.

Nasrettin Hoca fıkrasına yer verilen kitapların yazım özelliklerine göre Tablo 1 oluşturulmuştur. Tablo 1'e göre kitaplarda Arap harfli ya da çeviri metin olup olmadığı ve telaffuz ile ilgili bilgilere yer verip verilmediği üzerinde durulmuştur.

Tablo 1

Nasrettin Hoca fıkrasına yer veren kitaplardaki fıkraların yazım özellikleri

Kitaplar	Arap Harfli metin	Çeviri metin	Telaffuz
HIND.TPTS	+	+	+
DIE.CO	+	-	-
BAR.ARB	+	+(Satır arası)	-
MÜL.LO	+	-	-

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

1. Ele alınan dört kitaptan ikisi Almanca, biri İngilizce, biri de Fransızcadır.
2. Kitaplardan dördünde de fıkraların Arap harfli yazımları bulunurken iki kitapta (DIE.CO, MÜL.LO) Latin harfli yazımı bulunmaz. Bir kitapta (BAR.ARB) fıkralar, satır arası İngilizce çevirisi ile verilmiştir. Nasrettin Hoca fıkralarına yer veren kitaplardan sadece HIND.TPTS'de telaffuz bölümü bulunmaktadır.

3. Derlemede bulunan kitaplardan Nasrettin Hoca fıkralarına en az yer veren kitap, tek fıkra ile HIND.TPTS'dir. Buna karşın DIE.CO'da yedi, MÜL.LO'da sekiz fıkra bulunmaktadır. Kitaplar arasında en fazla fıkranın bulunduğu kitap 72 fıkra ile BAR.ARB'dir.
4. Nasrettin Hoca fıkralarına HIND.TPTS'de bir, MÜL.LO'da altı ve DIE.CO'da sekiz sayfa yer verilmiştir. Fıkraların en hacimli olarak bulunduğu kitap ise 86 sayfa ile BAR.ARB'dir.
5. Kitaplardaki fıkralar konularına göre sınıflandırılırsa:

Tablo 2

Nasrettin Hoca fıkrasına yer veren kitapların içerik sınıflandırması

Konular	HIND.TPTS	DIE.CO	BAR.ARB	MÜL.LO	Toplam
Din Adamlığı / Bilir kişiliği	-	1	25	-	26
Komşu / arkadaş ile ilgili	1	4	8	2	15
Kır / Bostan / Mezarlıkta Geçenler	-	-	14	1	15
Kadılığı	-	-	3	2	5
Ev / Aile Hayatı	-	-	9	1	10
Timur / Alaaddin Bey / Padişah	-	2	4	1	7
Pazar /Alışveriş	-	-	9	1	10

Nasrettin Hoca fıkrasının bulunduğu kitaplardaki fıkraların içerik özellikleri incelendiğinde Nasrettin Hoca'nın din adamlığı ve bilir kişiliği konu olarak en fazla ele alınan konudur. 25 fıkra ile BAR.ARB'de bu konuda yazılmış en fazla fıkranın olduğu tespit edilmiştir.

6. İncelenen fıkraların dil özellikleri ele alındığında fıkraların son dönem Osmanlı Türkçesine uygun olduğu görülmektedir. Boratav'ın kitabı ile incelenen dört kitabı karşılaştıracak olursak Boratav'ın kitabındaki ifadelerde argo ifadeler bulunurken bu kitaplarda argo ifadeler yoktur. İncelenen kitaplardaki dilin edebî bir dil olduğu ve fıkraların daha sade ve anlaşılır olduğu söylenebilir. Dil öğrenme seviyesi

olarak fıkralara bakıldığında ise başlangıç seviyelerinde ve orta seviyelerde bu fıkralardan yararlanılabilir.

7. Günümüzde de yabancılara Türkçe öğretimi için kaynak olarak bu fıkralardan yararlanılabilir. Konu ve içerik açısından tarihî bir döneme ait olsalar da dil öğrenmede bu metinlerin faydalı olacağı düşünülmektedir.

8. Boratav'ın kitabında bulunmayan fıkralar:

Tablo 3

İncelenen Kitaplardaki Boratav'ın kitabında yer verilmeyen fıkralar

Boratav'ın Kitabında Bulunmayan		Toplam Fıkra Sayısı
Fıkraların İncelenen Kitaplardaki Sıralaması		
DİE.CO	6	1
BAR.ARB	14, 25, 31, 54, 55, 58, 64, 68, 70, 72	10
MÜL.LO	1, 2	2

Boratav'ın kitabında bulunmayan fıkralar ile ilgili yeni çalışmalar yapılabilir. Çalışma da ayrıca Boratav'ın kitabındaki fıkralarda argo ifadelerin bulunduğu görülürken incelenen kitaplardaki fıkraların dillerinin edebî olduğu görülür. Bu yüzden bu fıkraların yabancılara Türkçe Öğretimi için seçiminde doğrudan kullanılabilirliği düşünülmektedir. Fıkraların kısa ve ilgi çekici olması güldürürken düşündürmesi dil öğrenimini kolaylaştıracaktır. Bu çalışmalar dışında ele alınan kitaplardaki fıkralar üzerine değerler eğitimi de çalışılabilir.

Kaynakça

Afacan Süğümlü, A. (2024). *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Yabancı Dillerde Yazılmış Türkçe Dil Öğretimi Kitaplarının Karşılaştırmalı İncelenmesi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Arnold, E. (1877). *A simple transliteral grammar of the Turkish language with dialogues and vocabulary*. London: Trübner Co. Ludgate Hill. <https://archive.org/details/simpletransliter00arno> adresinden erişilmiştir.

Barker, W. B. (1854). *A practical grammar of the Turkish language: with dialogues and vocabulary*. London: Bernard Quaritch.

https://books.google.com.tr/books?id=gAGAAAAQAAJ&printsec=frontcover&hl=tr&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false adresinden erişilmiştir.

Barker, W. B. (1854). *A reading book of the Turkish language, with a grammar and vocabulary; containing a selection of original tales, literally translated, and accompanied by grammatical references: the pronunciation of each word given as now used in Constantinople*. London: James Madden.

Berswordt. (1839). *Neueste grammatik der türkischen sprache für deutsche zum selbstunterricht: nebst einer reichhaltigen sammlung von gesprächen, so wie einer türkisch-deutschen und deutsch-türkischen wörterammlung*, Berlin: In Verlag bei Ferdinand Dümmler. <https://archive.org/details/neuestegrammatik00bers> adresinden erişilmiştir.

Boratav, P., N. (2006). *Nasreddin Hoca*. (5. Baskı). İstanbul: Kırmızı Yayınları.

Boyd, C. (1842). *The Turkish interpreter or a new grammar of the Turkish language respectfully inscribed to the right honorable the earl of Abendeen K. T. secretary of state for foreign affairs*. Paris: Jacob / London: Smith Elder. https://www.google.com.tr/books/edition/The_Turkish_Interpreter/jLdVivT7rwQC?hl=tr&gbpv=1&dq=Boyd,+Charles,+The+Turkish+interpreter+or+a+new+grammar+of+the+Turkish+language&printsec=frontcover adresinden erişilmiştir.

Davids, A. L. (1832). *A grammar of the Turkish language: with a preliminary discourse on the language and literature of the Turkish nations, a copious vocabulary, dialogues, a collection of extracts in prose and verse, and lithographed specimens of various ancient and modern manuscripts*. London: Sold by Parbury & Allen. <https://archive.org/details/grammarofturkish00davarich/page/n5/mode/2up> adresinden erişilmiştir.

Deny, J. (1921). *Grammaire de la langue Turque*. Ernest Leroux.

Dieterici, F. H. (1854). *Chrestomathie Ottomane précédée de tableaux grammaticaux et suivie d'un glossaire Turc-Français, chez george reimer*. Berlin: Chez George Primer.

Dubeux, L. (1856). *Éléments de la grammaire turque, à l'usage des élèves de l'École impériale et spéciale des langues orientales vivantes*. Paris: B. Duprat. <https://archive.org/details/elementsdelagram00dube/page/n5/mode/2up> adresinden erişilmiştir.

Fink, L. (1879). *Türkischer dragoman*. Leipzig: F. A. Brockhaus. <https://www.digitale-sammlungen.de/en/view/bsb11009550?page=5> adresinden erişilmiştir.

- Fuat Efendi, & Ahmet Cevdet Paşa. (1855). *Grammatik der Osmanischen sprache von Fu'ad-Efendi und Gävdät-Efendi* (Çev. H. Kellgren). Druckerei der Finnischen Litteratur-Gesellschaft, Helsingfors. <https://www.digitale-sammlungen.de/de/view/bsb10572721?page=3> adresinden erişilmiştir.
- Güneş, F. (2013) Türkçe öğretiminde metin seçimi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1), 1-12.
- Hagopian, V. H. (1907). *Ottoman Turkish conversation grammar a practical method of learning the Ottoman - Turkish language*. London: Sampson Low, Marston & Co. <https://archive.org/details/dli.ministry.18263> adresinden erişilmiştir.
- Hagopian, V. H. (1908). *Key to the Ottoman - Turkish conversation - grammar*. London: Sampson Low, Marston & Co. <https://archive.org/details/cu31924026883003> adresinden erişilmiştir.
- Hindoglou, A. (1834.). *Grammaire théorique et pratique de la langue Turke, telle qu'elle est parlée à Constantinople*. Dondey-Dupré.
- Hopkins, F. L. (1877). *Elementary grammar of the Turkish language: With a few easy exercises*. London: Trübner and Co. <https://archive.org/details/elementarygramm00hopkgoog> adresinden erişilmiştir.
- Horten, M. (1916). *Einführung in die Türkiscen sprache und Schrift*. Halle, Verlag. von Max Niemeyer.
- Horten, M. (1916). *Kleine Türkisce sprachlehre*. Heidelberg: Julius Groos, Verlag.
- Huart, C. (1890). *Grammaire elementaire de la langue Turque seconde édition, revue et corrigée*. Paris: Librairie Orientale & Américaine. <https://ia902607.us.archive.org/5/items/grammairelme02malluoft/grammairelme02malluoft.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Jaubert, P. A. (1833). *Éléments de la grammaire Turke*. Paris: Dundey-Dupré Père et Fils. <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=uva.x000827868&view=1up&seq=9> adresinden erişilmiştir.
- Jehlitschka, H. (1895). *Türkisches konversations - grammatik*. Heidelberg. <https://archive.org/details/trkischekonvers00unkngoog/page/n5/mode/2up> adresinden erişilmiştir.
- Kazem-Bek, M. A. (1848). *Allgemeine Grammatik Der Türkisch-Tatarischen Sprache, universität zu kasan, correspondirendem mitgliede der kaiserlichen academie der wissenschaften, etc. etc. aus dem russischen übersetzt und mit einem anhang und schriftproben herausgegeben* von dr. Julius Theodor Zenker, Leipzig: Verlag Von Wilhelm Engelmann. https://books.google.com.tr/books?id=RpdPAAAYAAJ&printsec=frontcover&hl=tr&source=gbg_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false adresinden erişilmiştir.

- Kılıç, T. (2014). *İlkokul öğrencilerine yönelik hikâye kitaplarının grafik tasarım öğeleri açısından incelenmesi Keloğlan ve Nasreddin Hoca örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kırbaş, G. (2022). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde edebî metin kullanımı: Nasreddin Hoca fıkraları. *Aydın TÖMER Dil Dergisi*, 7(2), 233-263
- Mackenzie, C. F. (1879). *A Turkish manual: comprising a condensed grammar with idiomatic phrases, exercises, and dialogues, and vocabulary*. London: Publishers to the India Office. https://books.google.com.tr/books?id=5DxbAAAAQAAJ&printsec=frontcover&hl=tr&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false adresinden erişilmiştir.
- Mallouf, N. (1860). *Guide En Trois Langues Française Anglaise et Turque*. Paris: Maisonneuve. <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=mdp.39015065411947&seq=6> adresinden erişilmiştir.
- Mallouf, N. (1862). *Grammaire élémentaire de la langue Turque*. Paris: Maisonneuve. https://books.google.com.tr/books?id=S_MNAAAAMAAJ&printsec=frontcover&hl=tr&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false adresinden erişilmiştir.
- Manissadjiman, J. J. (1893). *Mürsid-i lisân-y 'Osmâni - Lehrbuch der modernen Osmanisches Sprache*. Stuttgart: W. Spemann. <https://archive.org/details/mrsidilisan-yos00maniuoft> adresinden erişilmiştir.
- Megiser. (1612). *Institutionum linguae Turcicae libri quatuor*. Leipzig.
- Mutti, G. (1834). *A Turkish grammar compiled for the use of travellers*. F. D. Ramos, Government Gazette Press.
- Müller, A. (1889). *Türkische grammatik mit paradigmén, litteratur, chrestomathia und glossar*. Berlin: H. Reuther's Verlagsbuchhandlung.
- Nemeth, J. (1916). *Türkische grammatik. sammlung göschen*. Berlin und Leipzig.
- Padel, M. (1917). *Türkisch*. Leipzig.
- Pfizmaier, A. (1847). *Grammaire Turque ou développement séparé et méthodique des trois genres de style usités, savoir l'arabe, le Persan et le Tartare*. Viyana. https://books.google.com.tr/books?id=SbwVAAAAAYAAJ&printsec=frontcover&hl=tr&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false adresinden erişilmiştir.
- Piquere, P. J. (1870). *Grammatik der Türkisch - Osmanische umgansprache*. Wien: Published by Albert A. Wenedikt.
- Redhouse, J. W. (1846). *Grammaire Raisonnée De La Langue Ottomane suivie d'un appendice contenant l'analyse d'un morceau de composition Ottomane ou sont démontrées les différentes règles*



- auxquelles les mots sont assujettis*. Paris: Gide et cie libraires – éditeurs.
<https://archive.org/details/grammaireraison00redhgoog/page/n9/mode/2up> adresinden erişilmiştir.
- Redhouse, J. W. (1855). *The Turkish campaigner's vade-mecum of ottoman colloquial language*. London: Published by Thomas Harrison.
https://books.google.com.tr/books?id=jD1bAAAAQAAJ&printsec=frontcover&hl=tr&source=gs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false adresinden erişilmiştir.
- Redhouse, J. W. (1884). *A simplified grammar of the Ottoman-Turkish language*. London: Trübner Co. Ludgate Hill. <https://archive.org/details/simplifiedgramma00redhuoft/page/n5/mode/2up> adresinden erişilmiştir.
- Roehrig, F. L. O. (1860). *De Turcarum linguae indole ac natüre*. Philadelphiae: Mdccclx.
https://openlibrary.org/books/OL6526167M/De_Turcarum_linguae_indole_ac_natura_script_F.L.O._Roehrig adresinden erişilmiştir.
- Said, A. (1877). *Oriental grammars after an easy and practical method- Part XII the Turkish language*. London: Franz Thimm. <https://archive.org/details/turkishselftaugh00abusrich> adresinden erişilmiştir.
- Sallabaş, M. E. ve Gökentürk, T. (2018). Nasreddin Hoca fıkralarının yabancılar Türkçe öğretimi bakımından değeri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 260-275.
- Schroeder, G. (1835). *Grammaire turque à l'usage des Français et Anglais*. Éd. revue, augmentée d'une version angl. Leipzig: Othon Wigand.
https://books.google.bi/books?id=43gBAAAAQAAJ&printsec=frontcover&hl=tr&source=gs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false adresinden erişilmiştir.
- Stumme, H., & Fikret, H. (1916). *Türkische lesestücke*. Leipzig: Otto Harrassowitz.
- Tarring, C. J. (1886). *A practical elementary Turkish grammar*. London: Kegan Paul, Trench & Co.
https://books.google.com.tr/books?id=tFx9nQEACAAJ&printsec=frontcover&hl=tr&source=gs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false adresinden erişilmiştir.
- Tien, A. (1896). *A Turkish grammar, containing also dialogues and terms connected with the army, navy, military drill, diplomatic and social life*. London: Sampson Low, Marston & Company.
- Uslu Üstten, A. ve Haykır, T. (2019). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde metin seçimi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(3), 1633-1652.
- Wahrmund, A. (1869). *Praktisches handbuch der Osmanisch-Türkischen sprache*. Giessen.

- Weil, G. (1917). *Grammatik der Osmanisch-Türkischen sprache*. Berlin: Verlag Von Georg Reimer. <https://archive.org/details/gramatikderosman00weiluoft/page/n3/mode/2up> adresinden erişilmiştir.
- Wells, C. (1880). *A practical grammar of the Turkish language (as spoken and written). with exercises for translation into Turkish, quotations from Turkish authors illustrating Turkish syntax and composition, and such rules of the Arabic and Persian grammars as have been adopted by the Osmanlı's, the pronunciation being given in English letters throughout*. London: Bernard quaritch. <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.31137/page/n1/mode/2up> adresinden erişilmiştir.
- Wickerhauser, M. (1853). *Wegweiser zum verständniss der Türkischen sprache: eine Deutsch-Türkische chrestomathie*. Wien: Aus der kaiserlich-königlichen hof- und staatsdruckerei. <https://archive.org/details/wegweiserzumver00wickgoog/page/n7/mode/2up> adresinden erişilmiştir.
- Yates, E. (1857). *The elements of the science of grammar, illustrated by a comparison of the structure of the English and Turkish languages*. London: Allen. https://books.google.com.tr/books?id=uDxbAAAAQAAJ&printsec=frontcover&hl=tr&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false adresinden erişilmiştir.
- Youssouf, R. (1892). *Grammaire complete de la langue Ottomane comprenant les trois éléments Turc, Persan et Arabe hamenée, dapres une methode nouvelle, aux principes les plus clairs et les plus simples*. Constantinople. <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=uiug.30112067716032&view=1up&seq=7> adresinden erişilmiştir.
- Самойлович, А. Н. (2002). Краткая учебная грамматика османско-турецкого языка, Издательская фирма Восточная литература. <https://www.livelib.ru/author/152344/top-aleksandr-samojlovich> adresinden erişilmiştir.
- Сенковский, О. И. (1854). Карманная книга для русских воинов в турецких походах : Ч. 1-2 / [О. И. Сенковский]. - СПб. : Тип. штаба отд. Корпуса внутр. стражи, 1854. - [10], 84, 98, 95 с. - Две части в одном переплете; Авт. указан в конце предисл. <http://elib.shpl.ru/ru/nodes/21959-senkovskiy-o-i-karmannaya-kniga-dlya-russskih-voinov-v-turetskih-pohodah-spb-1828-1829> adresinden erişilmiştir.



Extended Summary

The joke text type, which is the subject of the study, can be defined as entertaining short writings that can appeal to every situation, every segment and every age (Kılıç, 2014) and make you think while making you laugh. In this genre, which deals with short events that we encounter in daily life, concepts such as tolerance, cooperation, wit, justice and honesty belonging to Turkish culture are also covered. Nasrettin Hodja, one of the first ones that come to mind in this genre, reflects Turkish society with his wisdom, wit, honesty and entertaining perspective. Known to have lived in the 13th century, Nasrettin Hodja's anecdotes have been loved in every era and attracted the attention of people. Since text selection is important in teaching Turkish to foreigners, working with texts that are interesting, intriguing, do not tire the student while getting used to the language, and are memorable will also increase the student's interest in the language. Therefore, in this study, the joke genre was chosen for teaching Turkish to foreigners, and it is thought that this genre will also support text sources for teaching Turkish to foreigners today. In this context, the world-renowned Nasrettin Hodja jokes were viewed from a historical period.

The study was conducted within the framework of historical, comparison, review-evaluation and classification methods and the findings were obtained through these methods. The data of the study were obtained by document analysis method, one of the qualitative research methods. In the study, 50 books on teaching Turkish to foreigners written between Tanzimat and Republican Periods were scanned and the books that include Nasrettin Hodja jokes were identified and analysed in this study. In addition, in this study, while one of the jokes in the books is given with visuals and in writing, the plot of the other jokes, if any, is briefly mentioned. While focusing on the content and language features of these jokes, comparisons were made with Boratav's book "Nasrettin Hodja". The anecdotes not included in Boratav's book were also determined.

Two of the four books analysed are in German, one in English and one in French. While all four of the books have the jokes in Arabic script, two books (DIE.CO, MÜL.LO) do not have Latin script. In one book (BAR.ARB), the jokes are given with an interlinear English translation. Among the books that include Nasrettin Hodja jokes, only HIND.TPTS has a pronunciation section. Among the books in the corpus, the book that includes Nasrettin Hodja jokes the least is HIND.TPTS with one joke. On the other hand, there are seven jokes in DIE.CO and eight jokes in MÜL.LO. The book with the highest number of jokes among the books is BAR.ARB with 72 jokes. Nasrettin Hodja jokes are given one page in HIND.TPTS, six pages in MÜL.LO and eight pages in DIE.CO. The book with the largest volume of jokes is BAR.ARB with 86 pages. When the content characteristics of the jokes in the books containing Nasrettin Hodja jokes are analysed, Nasrettin Hodja's being a clergyman and knowledgeable person is the most discussed subject. With 25 jokes, it was determined that BAR.ARB has the most jokes written on this subject. When the language features of the analysed anecdotes are considered, it is seen that the anecdotes are in accordance with the late Ottoman Turkish. When Boratav's book and the four books

analysed are compared, while there are slang expressions in Boratav's book, there are no slang expressions in these books. It can be said that the language in the analysed books is a literary language and the jokes are simpler and more understandable. Considering the anecdotes as a language learning level, these anecdotes can be used at beginner and intermediate levels.

Today, these jokes can be used as a text source in teaching Turkish to foreigners. Although they belong to a historical period in terms of subject and content, it is thought that these texts will be useful in language learning. New studies can be conducted on the anecdotes that are not included in Boratav's book. In the study, it is also seen that there are slang expressions in the jokes in Boratav's book, while the language of the jokes in the books examined is literary. Therefore, it is thought that these jokes can be used directly in the selection of texts for teaching Turkish to foreigners. The fact that the anecdotes are short and interesting and make you think while making you laugh will facilitate language learning. Apart from these studies, values education can also be studied on the jokes in the books.